

ρίος αύτοῦ περὶ τῆς διηγεκοῦς μεταλλαγῆς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει πάντως πρὸ δόφιναλμῶν τὴν τοῦ Ἡράκλείτου διδασκαλίαν. Ήπειρὸς τοῦ αὐτοῦ κατάγεται καὶ ἡ γνώμη τοῦ Ἐπιχάρμου, ὅτι δαιμῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ⁽¹⁾. Πυθαγόρειον δ' ἔχουσι τὴν καταγωγὴν δσαὶ δ παιητής λέγει περὶ τῆς μετὰ θάνατον καταστάσεως, ὅτι μόνον τὸ σῶμα ἐπιστρέφει εἰς τὴν γῆν, ὁ δὲ νοῦς ἐπανέρχεται εἰς τὸν οὐρανὸν⁽²⁾ καὶ τὸ «εὐσεβῆς βίος μάγιστον ἐπιβδεῖν θυητοῖς ἔνι». Λπὸ τοῦ αὐτοῦ κύκλου Πυθαγορείων διανυημάτων κατάγεται ἵσως καὶ ἡ ἀνωτέρω παρατεθεῖσα ῥήσις, ὅτι τὰ ζῷα ἔχουσι νοῦν. Καὶ συνελόντι εἰπεῖν τῷ Ἐπιχάρμῳ ξένη μὲν δὲν ἦτο ἡ σύγχρονος φιλοσοφία, οὐδεμιᾶς δ' ὅμως σχολῇ ἀνήκειν ἀποκλειστικῶς ὁ ποιητής, παρελάμβανε δ' ἐλευθέρως ἐκ τῶν δοξῶν τῶν συγχρόνων φιλοσόφων διαφορεῖται εἶναι.

Γ. ΟΙ ΕΛΕΑΤΑΙ

§ 20.

Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος

Ξενοφάνους βίος.—Ποιήματα.—Ἐλεγχος τῆς πολυθεϊας.—Θεολογία.

Κοσμολογία.—Φυσικαὶ, ψυχολογικαὶ, θωικαὶ καὶ περὶ γνώσεως δοξαὶ.—Συμφωνία πρὸς Ἀναξίμανδρον.

Καὶ ὁ ἴδρυτης τῆς Σχολῆς τῶν Ἐλεατῶν Ξενόφανης ὁ Κολοφώνιος ἦτο, ὃς ὁ τῆς Πυθαγορείου, ἐκ τῶν εἰς τὴν Κάρτω

παρὰ Mullach. Fragm. Philos. Graec. τόμ. I, σ.λ. 102 καὶ 142. Διογ. Λαζαρ. τ. σελ. 72, στίχ. 42—46 ἔχδ. Cobet, Par. 1878.

(¹) Ἐπίχαρμος «ὅ τρόπος ἀνθρώποιδι δαιμῶν δγαθός, εἰς δὲ καὶ κακός». Ήπειρὸς Mullach αὐτόθι στίχ. 274. Στο. 6. Λύθοι. 37, 16. Ἡράκλειτος «ἴθος ἀνθρώπῳ δαιμῶν».

(²) Ἀπ. 35 παςὰ Πλούτ. παραμ. εἰς Ἀπολλ. 15 σελ. 110. «Καλῶς οὖν δι' Ἐπίχαρμος, συνεκρίθη, φησί, καὶ διεκρίθη καὶ ἀποθλήθεν δοεν πλοε πάλιν, γά μὲν εἰς γῆν, πνεῦμα δ' ἄνω τὸ τῶνδε χαλεπόν; οὐδὲ ἔν». Καὶ ἐκ τῶν τοῦ Κλήμεντος Στρωματῶν IV, 541 C. (ἔάν ἡ γνήσιον) «εὐθεβής τόν νοῦν πεφυκὼς οὐ στάθσις καὶ οὐδὲν κακὸν κατθαυγών· ἀνω τὸ πνεῦμα διαμενεῖ κατ' οὐρανόν».

Ίταλίαν μεταναστευσάντων Ἰώνων⁽¹⁾. Ἐγεννήθη τῷ 580—576 ἐκ πατρὸς Ὀρθομένους. Οἱ δὲ Δεξίου (Δεξίου κατὰ τὸν Ψευδόλογον) καὶ αὐτὸν οὖν Μαχρού. 20) οὐδὲν λέγοντες συγχέουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰαμβογράφον Ξενοφάνην τὸν Λέσβιον. Ἀπέθανε περὶ τὴν β' δεκαετηρίδα τοῦ Ε. π. Χ. οἰώνος (περὶ τὸ 484 π. Χ.).

Περὶ τῆς ἀνατραφῆς καὶ παιδείας αὐτοῦ οὐδὲν γινώσκομεν. Ὁ Ηρόκλειτος γινώσκει αὐτὸν ως ἔξεχοντα τῶν ἄλλων κατὰ τὴν πολυμάθειαν. Πόθεν ἔλαβε τὰς γνώσεις ταύτας, δὲν παραδίδοται. Τὰς παρὸς Διογένους τοῦ Λαερτίου λεγόμενα, διὰ τούτων μαθητῆς Βοτῶνος Ἀθηναίου ἢ κατ' ἄλλους Ἀρχελάου ἢ Τηλαύγους, τοῦ υἱοῦ τοῦ Πυθαγόρου, ἐνσυντιοῦνται πρὸς τοὺς χρόνους. Ὁ δὲ Βότων τυγχάνει δὲν ἀγνωστος. Πιθανώτερα λέγει ὁ Θεόφραστος, διὰ τούτων μαθητῆς τοῦ Ἀναξιμάνδρου ὁ Ξενοφάνης. Τὴν μαθητείαν ταύτην ὑποστηρίζει καὶ διδασκαλίας. Ὁ Ξενοφάνης περιερχόμενος ἐπὶ μακρὸν ἔτη τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον ἐρράψωδει τὰς ἑαυτοῦ ποιήματα, ἐγκατέστη δὲ ἐπὶ τέλους ἐν Ἐλέα, ἐνθα πλέον ἡ 92. ἐτῶν πρεσβύτης ἀπέθανε. Τὸ δὲ περιερχόμενον τῶν ποιημάτων αὐτοῦ ἦτο θεολογικόν, φιλοσοφικόν καὶ ἥθικόν. Ἐργὸν δὲ τοῦ βίου αὐτοῦ κατέστησεν ὁ Ξενοφάνης ν' ἀπομακρύνῃ τοὺς Ἑλληνας ἀπὸ τῆς πολυτελείας καὶ τῆς τῶν ἡθῶν διαφθορᾶς, κυριωτάτην δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἀποστολὴν τὴν ἀνατροπὴν τῶν κοινῶν δεισιδαιμονιῶν, τὴν στηλίτευσιν τῶν ἀναρμόστων καὶ ἀσεβῶν πρὸς τὸ θεῖον δοξασιῶν καὶ τὴν διδασκαλίαν καθιστῶν περὶ θεοῦ ἐννοιῶν. Διὸ καὶ σκληρύτατα καθήπτετο τοῦ Ὀμήρου καὶ Ησιόδου ως ψευδῆ περὶ θεῶν φιεγζαμένων, ἕτι δὲ καὶ τοῦ Ἐπιμενίδου καὶ τοῦ Πυθαγόρου. Διὸ τὸν σφοδρὸν τοῦ Ὀμήρου δικαιορύθμην ὡνομάσθη ὑπὸ τοῦ σιλλογράφου Τίμωνος «Ὀμηροπάτης ἐπισκώπης», ἦτοι ἐπισκώπης τῆς περὶ θεῶν ἀπάτης τοῦ Ὀμήρου.

Τὰ ποιήματα αὐτοῦ διακρίνουσιν οἱ ἀρχαῖοι εἰς ἔπη, ἐλεγεῖας, ἴαμβους, Σιλλους ἢ παρῳδίας καὶ τραγῳδίας. Τραγῳδίαν δὲν ἔγραψεν ὁ Ξενοφάνης, ἀλλ' ἐλέγον γενικῶς, ως δὲν Ὁμήρος ὡνομάσθη ὑπὸ τοῦ Ηλάτωνος ἄκρος τῆς τραγικῆς ποιήσεως. Οἱ δὲ Ἱαρβοὶ καὶ

(1) Ίδε Περιοδικοῦ «Ξενοφάνους» τόμ. Α'. τεῦχ. α'. σελ. 3—20. τεῦχ. β'. σελ. 49—57. τεῦχ. γ'. σελ. 117—110.

οἱ σίλλοι καὶ αἱ παρφδίαι εἰσὶ σκωπτικὰ τοῦ Ξενοφάνους ποιήματα, καλούμενα ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ὅτε μὲν σίλλοι, ὅτε δὲ ἵαρβοι, ὅτε δὲ παρφδίαι. "Ἐπὴ τοῦ Ξενοφάνους ἡσαν «ἡ Κολοφῶνος κτίσις», «δεις Ἐλέαν τῆς Ἰταλίας ἀποικισμὸν καὶ τὸ ποίημα, ἐνῷ ἐξέθηκεν ὁ Ξενοφάνης τὰς φιλοσοφικὰς αὐτοῦ δόξας, ἐπεγράφετο δὲ «περὶ φύσεως»⁽¹⁾.

Ο Ξενοφάνης κατεξαγίσταται κατὰ τῆς πολυθεϊκῆς τοῦ λαοῦ πίστεως. Πρὸς τοὺς πολλοὺς θεοὺς ἀντιτάσσει τὸν ἕνα θεόν, πρὸς τὴν ἐν χρόνῳ γένεσιν αὐτῶν τὴν ἀδιότητα τοῦ θεοῦ, πρὸς τὴν μεταβολὴν αὐτῶν τὸ ἀναλλοίωτον τῆς θεότητος, πρὸς τὸ ἀνθρωπόμορφον αὐτῶν τὸ ὄψος καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς θεότητος, πρὸς τὸν φυσικὸν, τὸν νοητικὸν καὶ ἡθικὸν αὐτῶν περιορισμὸν τὴν ἀπειρόν τοῦ θεοῦ νόησιν.

α'. Ο θεός ἐστιν εἶται.— Εἴς θεὸς ἔρχει θεῶν καὶ ἀγρώπων· διότι δὲ θεός ἐστι τὸ κράτιστον πάντων, τὸ δὲ πάντων κράτιστον ἐν μόνον δύνατοι νὰ ἔη, ἢν δὲ ἡσαν δύο ἢ πλείονα, δὲν θὰ ἦτο πλέον κράτιστον καὶ βέλτιστον πάντων.

Ἔτος θεῶν εἴτε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος.

β'. Ο θεός ἐστιν ἀγένητος.— Ο θεὸς οὗτός ἐστιν ἀγένητος, διότι τὸ γενητόν ἐστι καὶ φθαρτόν. Ο θεὸς δύνας μόνον ἀφθαρτος δύνατοι νὰ νοηθῇ. Οι βροτοὶ δοκοῦσιν, ἔλεγεν ὁ Ξενοφάνης, δτι οἱ θεοὶ γεννῶνται καὶ δτι ἔχουσιν ὄμοίαν πρὸς τὴν ἑαυτῶν αἵσθησιν, φωνὴν καὶ σχῆμα.

*'Αλλὰ βροτοὶ δοκέοντοι θεοὺς γενέσθαι
τὴν αφετέραν τ' αἰσθησιν ἔχειν φωνὴν τε δέμας τε.*

'Αλλά' δὲ θεός

οὔτε δέμας θυητοῖσιν δμοῖος οὔτε νόημα.

Ομοίως ἀσεβοῦσιν οἱ λέγοντες δτι ἐγεννήθησαν οἱ θεοί, ὡς οἱ λέγοντες δτι ἀπέθανον, διότι καὶ κατὰ τὰς δύο περιστάσεις ἐπετοι
δτι οὐδέποτε ὑπῆρξαν οἱ θεοί.

(1) Τὰ περισωθέντα ἀποσπάσματα συλλεγέντα ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Ἐρίκου Στεφάνου, δύο δὲ αἰώνας μετέρον ὑπὸ Fallehorn τῷ 1799, τοῦ Brandis τῷ 1813, τοῦ Cousin τῷ 1828, τοῦ Karsten τῷ 1830, δις δὲ μετά τούτους ὑπὸ τοῦ Mullach τῷ 1845 καὶ 1875.

"Οτε οι Ἐλεᾶται ἡρώτησαν αὐτόν, ἐὰν πρέπῃ νὰ θύωσι τῇ Λευκοθέᾳ καὶ θρηνῶσιν ἢ μή, συνεβούλευσεν, καὶ μὲν θεὸν ὑπολαμβάνουσι, μὴ θρηνεῖν, εἰ δ' ἀνθρωπογένεις, μὴ θύειν».

γ'. Τὸ θεῖον σχίνητον. Τὸν θεὸν δὲν πρέπει νὰ ὑπολαμβάνωμεν μεταβλητόν, τῷ θεῷ ἀρμόζει νὰ ὑπάρχῃ ἀκίνητος ἐν μιᾷ θέσει μένων καὶ γὰρ μὴ πορεύηται ἄλλοτε ἄλλαχοῦ.

Ἄισι δ' ἐν ταῦτῷ τε μένειν κινούμενον οὐδέν,
οὐδὲ μετέρχεοθαλ μιν ἐπιπρόπει ἄλλοτε ἄλλη.

δ' Τὸ θεῖον οὐκ ἔστιν ἀνθρωποειδές. Ἀποπώτας ἀποδίδοται τῷ θεῷ σῶμα ἀνθρωποειδές. Ἐκαστος φυντάζεται τὸν θεὸν ἔκυτῷ δρυιον, οἱ Αἰθίοπες μέλανος καὶ ῥῖνα πλατεῖον ἔχοντας, οἱ Θρῆκες γλαυκόφθαλμον καὶ ξανθόν, καὶ δὲν οἱ Ἰπποι καὶ οἱ βόες ἐδύναντο νὰ ζωγραφῶσι, οὐκ εἰκόνιζον τοὺς θεοὺς ἀνθρωπόλως ὡς Ἱππους καὶ βόες.

'Αλλ' εἴ τοι χεῖράς γ' εἶχον βόες ἢ ἔλεοντες
ἢ γράμψαι χείρεσσι καὶ ἔργα τελεῖν ἀπερ ἀνδρες,
ἵπποι μὲν θ' ἵπποισι, βόες δέ τε βουσὶν δμολας
καὶ κε θεῶν ἰδέας ἔγραφον καὶ σώματ' ἐποιουν
τοιαῦθ' ολόν περ καῦτοι δέμας εἶχον δμοῖον.

'Απ. 6.

ε'. Τὸ θεῖον ἔστι τέλειον. Πάσας τὰς ἔκυτῶν ἀτελείας οἱ ἀνθρωποι ἀπονέμουσι τοῖς θεοῖς. Οἱ ποιηταί "Ομηρος καὶ Ἡσίοδος ἀπέδοσκν εἰς τὸ θεῖον ἀθεμίστικ ἔργα καὶ πάνθ' δσας ὅνειδος καὶ ψόγον καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις φέρουσιν.

Πάντα θεοῖς ἀνέμηκαν. "Ομηρός θ' Ἡσίοδός τε
δσσα παρ' ἀνθρώποισιν δνείδει καὶ ψόγος ἔστιν
καὶ πλεῖστ' ἐφθέγξαντο θεῶν ἀθεμίστια ἔργα,
κλέπτειν, μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν

'Απ. 7.

Οὐ μόνον τοιαῦται ἀθεμίτουργίαι εἰσὶ τοῦ θεοῦ ἀνάξιαι, ἀλλὰ καὶ καθόλου πᾶσα ἀτέλεια καὶ πᾶς περιορισμός. 'Ο θεὸς οὔτε κατὰ τὴν μορφὴν οὔτε κατὰ τὸν νοῦν δμοιάζει τοῖς ἀνθρώποις, αὐτὸς οὖλος δρᾶ, οὖλος δὲ νοεῖ, οὖλος δὲ τ' ἀκούει καὶ τὰ πάντα ὅλως ἀπόνως διὰ τοῦ νοῦ κυθερώ.

ἄλλ' ἀπάνευθε πόνοιο νόου φρενὶ πάντα κραδαίνει.

Καὶ καθόλου ὁ Σενοφάνης κατὰ τὸν Τίμων

'Εκτὸς ἀπὸ ἀνθρώπων θεοῦ ἐπλάσατο³ ἵσον ἀπάντη
ἀσκηθῆ, νερώτερον τὸν νόημα

'Ἐκ τῆς τελειότητος ταύτης τοῦ θεοῦ ἔπειται ἀναγκαῖος ή ἐνδέ-
της αὐτοῦ· διότι, ὡς ἀνωτέρῳ ἐδείχθη, τὸ κράτιστον καὶ βέλτιστον
ἐν μόνον δύναται γε ὑπάρχη.

Οὕτω πρὸς τὴν φυσικὴν θρησκείαν καὶ τὴν πολυθεϊκὴν αὐτῶν ἀγ-
τιάσσει· ὁ Σενοφάνης καθιαρὰν μονοθείαν.

Αὗται τοῦ Σενοφάνους αἱ καθιαραὶ καὶ ὑψηλαὶ περὶ θεοῦ ἔννοιαι
διεγείρουσι τὸν ὄψιστον ἐν ἡμῖν θαυμασμὸν, ἕταν μάλιστα ἀναμνη-
σθῶμεν δτὶ αὗται ἐμφανίζονται ἐν τῷ μέσῳ λαοῦ πολυθεϊκοῦ καὶ
κηρύττονται πέντε πρὸ Χριστοῦ αἰῶνας, καὶ ἐν χρόνοις, καὶ οὖς η
ἐπιστημονικὴ ἔρευνα μᾶλις τὰ πρῶτα σφραγέρες αὐτῆς βήματα ἐποι-
εῖτο. Μεγίστη δ' ὑπῆρξε καὶ ἡ ἱστορικὴ αὐτῶν ἐπίδρασις. Άλι τοῦ
Σενοφάνους ἐπιθέσεις ἐπληξαν τὴν πολυθείαν οὕτω καρίως, ὥστε
δὲν ἐδυνήθη πλέον ν' ἀναρρώσῃ. Κατὰ τούτων η τοῦ λαοῦ θρη-
σκείας οὐδένα εἶχε ν' ἀντιτάξῃ τρόπον ὑπερασπίσεις ἀλλον η τὴν
συνήθειαν τοῦ πλήθους καὶ τὰ ἐντελῶς μάταια ἀποβάντα βίαια
μέτρα (¹).

Κοσμολογία. 'Ο Σενοφάνης διὰ τῶν περὶ τῆς ἐνότητος
τοῦ θεοῦ ἀποφένσεων τούτων ἐδίδασκε συγχρόνως καὶ τὴν ἐνότητα
τοῦ κόσμου. 'Ο θεὸς καὶ ὁ κόσμος ἔχουσι πρὸς ἄλληλα παρ' αὐτῷ
ώς η οὖσίς πρὸς τὸ φυινόμενον. 'Αφ' οὖς δ' ὁ θεὸς ἐστιν εἰς, ἀνάγκη
καὶ τὰ ὄντα πάντας νὰ ὑπάρχωσι κατὰ τὴν οὔσιαν αὐτῶν ἐν καὶ τὰ-
νάπολιν. 'Η πολυθεϊκὴ τῆς φύσεως θρησκεία καθίσταται φιλοσο-
φικὴ πανθεῖα.

"Οτι αὗτη ἐστὶν η γνησία τοῦ Σενοφάνους διδασκαλίας ἐπιχυροῦ
ὁ Πλάτων λέγων, δτὶ τὸ 'Ἐλεατικὸν ἔθνος ἀπὸ τοῦ Σενοφάνους θεω-
ρεῖ τὰ πάντας ὡς ὅν καὶ ὁ 'Αριστοτέλης ἐπιβεβαιοῦ τοῦτο λέγων
δτὶ πρῶτος ὁ Σενοφάνης ἀπεφήνατο δτὶ ἐν ἐστι τὸ ὄν, δτὶ τὸ πᾶν
ἐστι μία φύσις. Καὶ ὁ Τίμων παρίστησιν αὐτὸν λέγοντα, δπου καὶ
ἄν στρέψω τὸν γοῦν μου, τὰ πάντας εἰς ἐν καὶ τὸ αὐτὸν αἰώνιον ὅν
συμπτύσσονται. Καὶ ὁ Θεόφραστος λέγει περὶ αὐτοῦ, δτὶ μίαν ὑπέ-

(¹) Zeller, Vorl. u. Abhahdl. Tόμ. I. σ. 13.

Οετο τὴν ἀρχήν, ἥτοι ἐν τὸ ὅν καὶ πᾶν, καὶ οὕτε πεπερασμένον οὔτε ἀπειρον, οὕτε κινούμενον οὕτε ἡρεμοῦν.

Περὶ τοῦ κόσμου. Τὸν κόσμον ὑπελάμβανεν ὁ Εενοφάνης ἀίδιον, ἥτοι ἀγένητον καὶ ἀφθάρτον, διότι ὁ ἀίδιος θεὸς ὑπάρχει κατ' αὐτὸν ἢ σταθερὸς τῷ κόσμῳ αἰτία. Ἀλλὰ τὴν ἀιδιότητα ταύτην φάνεται ὅτι ἀπένειρε μόνον εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ κόσμου οὐχὶ δὲ εἰς τὴν μεροφὴν αὐτοῦ, δὲν ἐνόσι οὐδὲν ὅτι διὰ τούτου ὅτι καὶ ἐν τῇ γῇ καταστάσει αὗτοῦ ὁ κόσμος. ἐστὶν ἀγένητος· διότι τὸ σύστημα τοῦ παντὸς ὡς ἔχει νῦν δὲν παρεδέχετο ἀγένητον καὶ ἀίδιον. Ἐπίσης τὴν πρότασιν, ὅτι τὰ πάντα μένει ἵσον ἀκατατοπέως, ἐξήνεγκεν ἀφορῶν πρὸς τὴν κανονικότητα τῆς τοῦ κόσμου παρείκας καὶ πρὸς τὸ ἀμετάβλητον τοῦ σύμπαντος. "Οτι δὲ κατὰ τινας νεωτέρους συγγραφεῖς ὁ Εενοφάνης ἡρνεῖτο πάσαν γένεσιν καὶ φύοράν, πᾶσαν μεταβολὴν καὶ κίνησιν ἐν τῷ κόσμῳ δὲν φάνεται ἀποδεκτόν, διότι οἱ ἀρχαιότεροι μάρτυρες καὶ αὐτὰ τὰ ἀποσπάσματα τοῦ φιλοσόφου σιγῶσι περὶ τούτου καὶ διότι ἀποδίδονται ἀντῷ ἐκφράσεις τινὲς περὶ τῆς συστάσεως τῶν καθ' Ἑκκαστα ὄντων καὶ τῆς μεταβολῆς τῆς γῆς, οἷον:

'Ἐκ γαῖς γὰρ πάντα καὶ εἰς γῆν πάντα τελευτᾷ.

Πάντες γὰρ γαῖς τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεσθα,

Γῆ καὶ ὕδωρ πάντ' ὅσα γίνονται ἡδὲ φύονται

Αἱ περὶ φύσεως γνῶμαι αὗται δὲν συνέχονται μετὰ τῶν φιλοσοφικῶν τοῦ Εενοφάνους ἀρχῶν, ἀλλ' εἰσὶ παρατηρήσεις καὶ εἰκασίαι τὸ μὲν εὑφυεῖς, τὸ δὲ ἀπλαῖς καὶ παιδικριώδεις, ὡς συμβάνει ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

'Ἐκ τῶν εἰρημένων φράσεων φάνεται ὅτι ὁ Εενοφάνης παρεδέχετο ὡς στοιχεῖον πάντων τῶν ὄντων τὴν γῆν ἢ γῆν καὶ ὕδωρ, ἀλλ' ὁ Ἀριστοτέλης διαρρήδην λέγει ὅτι οὐδεὶς τῶν ἐν στοιχεῖον παραδεξαμένων ὡς ἀρχὴν τῶν ὄντων ἔλαβεν ὡς στοιχεῖον τὴν γῆν, ὥστε ἀποκλείει τὴν γῆν. Δὲν ἔπειται ὅμως ἐντεῦθεν ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης παραδέχεται ὅτι ὁ Εενοφάνης ὡς στοιχεῖα τῶν ὄντων ὑπέθετο τὸ ὑγρὸν (ὕδωρ) καὶ τὸ ξηρὸν (τὴν γῆν). διότι ῥητῶς ὁ Ἀριστοτέλης λέγει ὅτι ἐκ τῶν Ἐλεατῶν φιλοσόφων ὁ Πλατωνίδης μόνος πρὸς τῇ μιᾷ οὐσίᾳ παρεδέχετο καὶ δύο ἀντίθετα στοιχεῖα. Ἐπίσης ἐσφλημένως ἀποδίδοται τῷ Εενοφάνει ἡ δόξα, ὅτι ἡ γῆ συνεπάγη ἐξ ἀέρος καὶ πυρός, ἢ ἡ διδασκαλία περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων. διότι ὁ Ἀρι-

στοτέλης ἀναμφιλογότατας τὸν Ἐρπεδούλην παρίστησιν ὡς τὸν εἰ-
σιγητὴν τῆς περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων διδασκαλίαν; (¹).

Μᾶλλον πεπιστωμένη ἔστιν ἀναμφιβίλιος ἡ μαρτυρία, ὅτι ἡ γῆ
ἀπὸ ὑγρᾶς κατέστη ἕπρα καὶ σὺν τῷ γρόνῳ οὐκ μεταβλήθη πόλιν διὰ
τοῦ ὄδατος εἰς πήλον. Λποδεῖξεις δὲ τούτου ἐλεγεν ὅτι εἶχε τὰς
έξης, δτι ἐν μέσῃ γῆς καὶ ὁρεσιν εὑρίσκουνται κόρυκες καὶ ὅτι ἐν ταῖς
λατομίαις τῶν Συρακουσῶν εὗρε τύπον ἵγιον; καὶ φωκῶν, ἐν δὲ
τῇ γῆσφ Πάρῳ τύπον ἀφύπη ἐν τῷ βόθει τοῦ λίθου, ἐν δὲ Μελίτῃ
πλοκαὶ συμπάντων Οχλασπίων. Ταῦτα δ' ἐγένοντο, ὅτε πόλις ποτὲ
πάντας ἐπηλώθησαν, ὃ δὲ τύπος ἐξηράνθη ἐν τῷ πηλῷ. Οἱ δὲ ἀν-
θρωποι ἀνακροῦνται πάντες, ὅτους ἡ γῆ πατενεγένεται εἰς τὴν θά-
λασσαν πηλὸς γίνηται, εἴτα δὲ πόλιν ἀργεται τῇ γενέσεως. "Ἄστε
ὅ Ξενοφάνης ἐξηγεῖται τὰ φαινόμενα τοῦτο διὸ τῆς ὑποθέσεως, δτι
ἡ γῆ ἡ τούλαχιστον ἡ ἐπιφάνεια αὔτης ὑπάκειται εἰς περιουδικὴν
μετάβασιν ἀπὸ ὑγρᾶς καταστάσεως εἰς ἔρην καὶ τάνακτοιν καὶ δτι
καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος θυεῖται εἰς τὴν θάλασσαν μετὰ τῶν χα-
τοικιῶν αὐτοῦ, ἵνα πόλιν ἐκ νέου λάβῃ γένεσιν πατὴ τὸν πυρα-
τισμὸν τῆς ἕπρας. Ταῦτα δὲ ἡδύναντο νὲ πυνθάνονται μετὰ τῶν φι-
λοσοφικῶν αὐτοῦ δοξῶν διὸ τῆς ἐννοίας, δτι μόνην τὸ ἐν θεῖον ὃν
διαμένει ἀμετάβλητον, πᾶν δ' ἐπίγειον ὑπάκειται εἰς διηγεῖην μετα-
βολῆν.

Οἱ μεταγενέστεροι ἀποδιδύκτι τῷ Ξενοφάνει τὴν διᾶσκην ἀπειρων
χόρμων. Φαίνεται δ' δτι ἡ ἀνακριβὴς αὕτη εἰδητις προέκυψεν ἐκ
τῆς περὶ ἀστέρων δοξασπίχες τοῦ Ξενοφάνους. Πικρεδέχεται δολαρίδης δὴ ὁ
Ξενοφάνης δτι ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, ἡ Ήρα. (ἢν ἐλεγεις πνήμας πορ-
φύρεον καὶ φοινίκεον καὶ χλωρὸν θέλοιται), οἱ ποιηταὶ, οἱ διάττον-
τες κ.τ.λ. σύγκεινται ἐκ νεφῶν πεπυρωμένων ἢ ἐκ πυρίδων, ἀλλοι
Ζομέγων ἐκ τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμιάστεος, καὶ δτι οὕτωνυνται καὶ ἀνά-
πτονται ὡς ἀνθρακες. Καὶ δτε μὲν ἀναφλέγονται, παρέγουσιν ἡμῖν
τὴν ἔμφασιν ἀνατολῆς, δτε δὲ σβέννυνται, δύσεως. (ὕτω πυρβαίνει
καὶ κατὰ τὰς ἐκλείψεις τοῦ ἥλιου καὶ τῆς πελήνης. (ὕτω δὲ οἱ

(¹) Περὶ τῶν φυσικῶν, Φυχολογικῶν, ἡθικῶν καὶ γνωστιλογικῶν διᾶσκην τοῦ Ξενοφάνους ἀνάγνωθι τοῦ περιοδικοῦ Ξενοφάνους τόμ. Α' τεῦχ. γ' παλ. 97—
110 καὶ Ἰστορίαν τῆς Θεωρίας τῆς γνώμεως ταῦγ. κ' παλ. 34 κ. ἀρ.

ὅγκοι τῶν ἀναθυμιάσπεων π. γ. ὁ ἥλιος, δὲν κινοῦνται κυκλικῶς περὶ τὴν γῆν, ἀλλ' εὐθὺς προχωροῦσιν εἰς τὸ ἅπειρον· ἐὰν δὲ φύνηται ἡμῖν ἡ πορεία αὐτῶν κυκλική, τοῦτό ἐστω ἀπότητο ὅπτική ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν ἐκ τῶν νεφῶν, ἔτικα κατὰ μὲν τὴν προσέγγισιν αὐτῶν φύνονται ἡμῖν ἀναθείνοντας ἐν τῷ οὐρανῷ, κατὰ δὲ τὴν ἀποράχρυσιν αὐτῶν φύνονται ὅτι πίπτουσιν ἐκτὸς τοῦ ὅρίζοντος. Ἐντεῦθεν ὅμως ἔπειται, ὅτι πρέπει πάντατε νέα ἀστρας νὰ παρέρχωνται εἰς τὸν ὄριζοντας ἡμῶν καὶ ἔτι διάφορος τῆς γῆς μέρη πολὺ ἀλλήλων ἀπέχοντας πρέπει νὰ φωτίζωνται καὶ ὑπὸ διαφόρων ἥλιων καὶ σεληνῶν.

ΙΙ εφτάτη γνώση. Οἱ στίχοι τοῦ Ξενοφάνους

Καὶ τὸ μὲν οὖν οὐφᾶς οὐ τις ἀνήρ γένεται οὐδὲ τις ἔσπι
εἰδῶς ἀμφὶ θεῶν τε καὶ Λαοῖς λέγω παρὶ πάντων.

Ἐτ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τύχοι τετελεσμένοι εἰσιάν,

αὐτὸς διμῆς οὐκ οἴδε· δόκος δὲ ἐπὶ πᾶσι τέτυκται ('Δπ. 14).

ἔδοσεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς νεωτέρους Σκεπτικοὺς νὰ ἴσχυρισθῶσιν
ὅτι ὁ Ξενοφάνης ὑπολαμβάνει ὅλιας ἀδύνατον τὴν γνῶσιν καὶ ἀπορέ-
νιας νὰ καταλέξωτι τὸν Ξενοφάνην εἰς τοὺς ἔαυτῶν ὅμοφροντας. Ἀλλ'
ὁ δογματικὸς χαροκτήρ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ξενοφάνους ἀντίκειται
ὅλως πρὸς τὴν Σκέψιν. Λί έκφράσεις αὗται δὲν ἔχουσι πηγὴν τὰς
φιλοσοφικὰς αὐτοῦ ἀρχὰς, ἀλλ' εἰσὶ γνῶμαι ὅλως παροδικαὶ οὐδεμίαν
συστηματικὴν σημασίαν ἔχουσαι.

ΙΙ οικοτῆ γνῶμη. Τὸ αὐτὸν ἔγραψε περὶ τῶν ἥθειῶν
αὐτοῦ γνωρῶν, ὃς ἐν τοῖς ἀποσπόσμασιν αὐτοῦ ἀναγινώσκομεν. Καὶ
αὗται δῆλον ἔτι εἰς οὐδεμίαν εὑρίσκονται συνάφειαν πρὸς τὰς φιλο-
σοφικὰς αὐτοῦ ἀρχὰς, εἰ καὶ ἡ διανόησις ἡ ἐν αὐτοῖς περιεχομένη
ἐστὶ πολὺ σεμνὴ καὶ μεγάλης τιμῆς ἀξίας καὶ φιλοσοφική.

(1) ποιητὴς φέγγει τοὺς πολίτας αὐτοῦ διὸ τὴν πολυτέλειαν αὐ-
τῶν, παρκπονεῖται δὲ τοις σωρατικὴν ῥώμην καὶ δεξιότητας μείζονα τιμὴν.
φέρουσιν ἡ ἡ συφία, ἡ τις πολλῷ τιμιωτέρω τυγχάνει οὖτα τῇ πο-
λιτείᾳ. Ἀποκρούει σφοδρότατα, δὲ τὸ δρκοῖς ἐστὶν ἀπόδειξις ἀληθεύ-
σεως, θεωρεῖ δὲ αὐτὸν ὡς ἀμοιβὴν τῆς ἀσεβείας· ἔστι φίλος τῶν φαι-
δρῶν πότων, ἐὰν οὗτοι ἀρωματίζωνται καὶ ἀρτύωνται δι' εὔσεβῶν
καὶ διδακτικῶν λόγων· ἀποδοκιμάζει δὲ τὴν περὶ μυθικὸς πλάσματος
κενὴν ἀσχολίαν τῶν ποιητῶν καὶ δειχνύεται οὕτω φίλος μὲν τῆς ἐπι-

στήμης, ἐχθρὸς δὲ τῶν μύθων. 'Αλλὰ δὲν ἴστανται ταῦτα ὑπερόνιῳ τῆς δημώδους γνωμολογίας.

Σέξτος ὁ Ἐυπειρικὸς (180—210) ἀποδίδωσι⁽¹⁾ τῷ Ξενοφάνῃ οὐ μόνον φυσικὸς, ἀλλὰ καὶ λογικὸς ἔρευνος, ὁ δὲ Ἀριστοκλῆς⁽²⁾ θεωρεῖ αὐτὸν ἀρχῆγὸν τῶν ἐριστικῶν λόγων. 'Αλλ' οὔτε τὸ πρῶτον οὔτε τὸ δεύτερον ἔστιν ἀληθιές. Τοῦ Ξενοφάνους ἡ διδασκαλία ἔστι φυσικὴ κατὰ τὴν ἀρχαίαν περιεκτικὴν ἔννοιαν καὶ ἀποτελεῖ τὴν βαθύτερην τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τῆς περὶ τὴν φύσιν ἔρευνης τῶν ἀρχαίων Ἰώνων πρὸς τὴν Ἐλεκτικὴν θεωρίαν περὶ τοῦ καθηκούσοντος. Οὐ Ξενοφάνης ὑπῆρξε κατὰ τὸν Αἰείφρακτον μαθητὴς τοῦ Ἀναξιμανδροῦ καὶ παρ' αὐτοῦ ἐνεκεντρίσθη τὸν τόπιν πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς οὐσίας καὶ τῶν αἰτίων τοῦ κόσμου. 'Αλλ' ἐν τοῖς κυρίοις ἐτράπη ὁ Ξενοφάνης ιδίᾳν καὶ ἀπέληξεν εἰς ἄλλην ἀποτελέσματα.

Συμφώνως τῷ Ἀναξιμανδρῷ γεννᾷ τὴν γῆν καὶ τοὺς κατοικους αὐτῆς ἀπὸ τοῦ πηλοῦ δι' ἀποξηράνσεως καὶ ὡς ἐκεῖνος παρέδεχετο καὶ ὁ Ξενοφάνης, ὅτι διαδιχικῶς ἡ γῆ προήρχετο ἀπὸ τοῦ πρώτου στοιχείου καὶ εἰς αὐτὸν πάλιν ἐπέστρεψε. Καὶ ή δέξα, ὅτι οἱ ἀστέρες εἰσὶν ἀθροίσματα ἀναθυμιάσεων, ὑποιμιμνήσκει ἡμᾶς τὴν δέξαν τοῦ Ἀναξιμανδροῦ, ὅτι τὸ πῦρ αὐτῶν τρέφεται ἐκ τῶν ἀναθυμιάσεων τῆς γῆς, ἡ δὲ ἀπειρος ἔκτασις τοῦ βαθίους τῆς γῆς καὶ τοῦ διαστήματος ἀναμιμνήσκει ἡμᾶς τὸ ἀπειρον τοῦ Ἀναξιμανδροῦ. 'Αλλ' αἱ τοῦ Ξενοφάνους δέξαι περὶ τοῦ πκντὸς ἀπέγνωσι πολὺ τῶν τοῦ Ἀναξιμανδροῦ διότι, ἐνῷ οὗτος ἐπεγείρησε νῦν ἐξηγήσηται φυσικῶς τὴν τοῦ κόσμου γένεσιν καὶ τὴν διάταξιν αὐτοῦ, οὐ μόνον οὐδὲν τοιοῦτον λέγεται περὶ Ξενοφάνους, ἀλλὰ καὶ η δέξα αὐτοῦ περὶ τῶν ἀστέρων δεικνύει παφῆς, πόσον ὅλιγον διέτριβε περὶ τὴν φυσικὴν τῶν φαινομένων ἐξέτασιν. Υπῆτε μὲν τὴν λίγην τῶν ὄντων, ἀλλ' η ζήτησις λαμβάνει παρ' αὐτῷ θεολογικὴν χαρακτήρα, ἀγει αὐτὸν εἰς τὸν ἐλεγχόν τῶν κρατουσῶν δηξαν περὶ τῶν θεῶν οὗτων, διτινας συγήθως ἐθεωροῦντο ὡς αἱ περιτταὶ αἰτίαι, εἰς τὸν ἐλεγγόν τῆς πίστεως εἰς θεοὺς καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐνής κίνησίου καὶ

(1) Πρὸς μαθ. VII, 14.

(2) Παρ' Εὐσέβ. Εὐαγγ. προπ. XI, 3. 1.

ἀναλλοιώτου ὅντος, ὥπερ πρὸς οὐδὲν τῶν ἐπιγείων καὶ πεπερασμένων ὅντων ἔστι περαβλητόν. Ἡ φιλοσοφία αὐτοῦ ἔστιν ἐν μὲν τῇ ἀφετηρίᾳ αὐτῆς φυσιολογίᾳ, ἐν δὲ τῇ ἐκτελέσει αὐτῆς θεολογικὴ μεταφυσική. 'Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Ξενοφάνης νοεῖ τὴν πρώτην οὐσίαν οὐχὶ καθαρῶς μεταφυσικῶς, ἐπειδὴ δῆλος δὴ νοεῖ αὐτὴν ὡς τὸ ὃν σύνεπερχιτέρου προσδιορισμοῦ καὶ θεολογικῶς ὡς τὴν θεότητα ἢ ὡς τὸν ἐν τῷ κόσμῳ κράτοῦντα θεόν νοῦν, δὲν αἰσθάνεται πω τὴν ἀνάγκην γε τοιχοφρισθῆσθαι τὴν πραγματικότητα τῶν πολλῶν καὶ ἀλλοιώτων καὶ νὰ κηρύξῃ τὰ φυινόμενα ὡς ἀποτηλὸν φάσμα. Λέγει μὲν ὅτι πάντα ἐν τῷ βάθει αὐτῶν ἐξεταζόμενά εἰσιν ἐν καὶ αἰώνιον, ἀλλὰ δὲν ἀρνεῖται, ὅτι περὶ τὸ ἐν πάρερχουσι καὶ πολλὰ γεννητὰ καὶ φθαρτὰ ὅντα καὶ φένεται δὲν οὐδέλως παρατηρεῖ τὴν δυσχέρειαν, ἵτις καῖται ἐν τῇ δοξασίᾳ αὐτοῦ ταύτῃ, καὶ τὸ ἐργαδεῖς πρόβλημα, ὥπερ προσβλήθη οὕτω τῇ ἐπιστήμῃ. Πρῶτος ὁ Παρμενίδης κατενόησε τοῦτο καὶ διεξήγαγε τὴν Ἐλεατικὴν θεωρίαν ἐντιθέσει πρὸς τὰς συνήθεις δοξασίας μετ' αὐτηρύτητος ἀκάμπτου μόνον εἰς τὴν λογικὴν ἀκολουθίαν ἀφορῶν.

§ 21.

Παρμενίδης ὁ Ἐλεάτης

Βίος καὶ συγγραφή. — Φιλοσοφικὴ ἀρχὴ — "Μνοια τοῦ ὅντος. — Διδακτισις λόγου καὶ αἰσθήσεως — Φυσικὴ ἐκθεσίς. — 'Αστρονομία. — 'Ανθρωπολογία. — Ήρι γνώσεως θεωρία. — 'Ἡ δξία τῆς φυσικῆς ἐκθέσεως υποθετική. — "Εργον τῶν διαδόχων αὐτοῦ.

Παρμενίδης Πύρρητος ὁ Ἐλεάτης κατήγετο ἐκ γένους λακτροῦ καὶ ἦτο πλούσιος. Εἰς τὴν πολιτευσιν αὐτοῦ συνετέλεσσαν δύο Πυθαγόρειοι, ὁ Ἀρεινίας καὶ ὁ Διοχάίτης, καὶ διὸ τοῦτο λέγεται καὶ Πυθαγόρειος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ ἐπανινεῖται ὁ Πυθαγόρειος αὐτοῦ βίος, ἀλλ' ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ ἀκολουθεῖται τῷ Ξενοφάνει, οὐ καὶ μαθητής λέγεται. Ὁ Πλάτων ἐν τῷ Παρμενίδι λέγει δὲν ὁ Παρμενίδης μετὰ τοῦ Ζήνωνος ἦλθε κατὰ τὰ Παναθήναις εἰς Ἀθήνας καὶ ὁ μὲν Παρμενίδης ἦτο ἦδη εὖ μάλα πρεσβύτης, σφόδρας πολιός, καλὸς καὶ γοθός τὴν ὅψιν, περὶ ἕτη μάλιστα πέντε καὶ ἐξήκοντα, ὁ δὲ Ζήνων.

έγγυς ἐτῶν τεσσαράκοντα, εὐρήκης καὶ χαρίεις ἴδειν καὶ ἔτι ὁ Σωκράτης σφόδρα νέος ἢν τότε συνδιελέγον μετ' αὐτῶν περὶ ὅσων γίνεται λόγος ἐν τῷ ὅμωνύμῳ διαλόγῳ. Ήδὲν ἡ εἰδησις αὕτη τοῦ Πλάτωνος ληφθῇ ὡς βάσις, τοῦ Παρμενίδου ἡ γέννησις ἀνέρχεται περὶ τὸ 520. Ὁ Σωκράτης ἐγεννήθη τῷ 469^ο, ἀνὴτο τότε 15 ἐτῶν, ἡ συγάντησις δέρος ἐγένετο τῷ 454+65=519. 'Αλλ' ἡ πληροφορία αὕτη ἔστι βεβαίως ἐκ τῶν ἀνηγρονισμῶν ἐκείνων, οὓς φιλοτεχνεῖ ὁ Πλάτων διάκεκλιτεγγνικοὺς λόγους. Τὸ πιθανώτερον φάίνεται ὅτι ὁ Παρμενίδης ἦχμασε κατὰ τὴν 69 Ὀλυμπιάδα (514-500), ὡς λέγει Διογένης ὁ Λαζέρτιος λαβὼν τὴν εἰδησιν ταύτην ἐκ τοῦ Ἀπολλοδώρου, ἐπομένως ἐγεννήθη τὴν 59 Ὀλυμπιάδα, ἥτις τῷ 544^ο π. Χ.

'Ο Παρμενίδης ἐτιμᾶτο τὰ μέγιστα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, μάλιστα δὲ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, ὅστις ὄνομάζει αὐτὸν Παρμενίδην τὸν μέγιστον (Σοφ. 237 Α.), ἐν δὲ τῷ Θεοιτήτῳ (183 Β.) λέγει περὶ καὶ τοῦ ὁ Σωκράτης «Παρμενίδης δέ μοι φαίνεται τὸ τοῦ Ὀμήδου πλεῖστος τε ἀμαδεινός τε, — καὶ μοι ἐφάνη βάθιος τε ἔχειν πινάπαντα γνωνάννην. Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης παραβάλλων αὐτὸν πρὸς τὴν Εενορέαν καὶ Μέλισσον (¹) ἐπιφέρει «Παρμενίδης δὲ μᾶλλον βλέπων ἔπικε πον λέγειν.

'Ο Παρμενίδης ἔγραψε νόμους τοῖς Ἰδεάτοις.

Τὴν φιλοσοφικὴν αὐτοῦ θεωρίαν ἔξεθηκεν ἐν διδακτικῷ ποιήματι, διπερ ἐπεγράφετο κατὰ Σέξτον τὸν Ἑλυσιερικὸν, τὸν Συρπλίκιον, τὰ σχόλια εἰς Ἀριστοτέλην, «περὶ φύσεως». Ὁ Πορφύριος ὄνομάζει αὐτὸν φυσικόν, ὁ δὲ Σουΐδας φυσιολογίαν. Η δὲ παρὰ Πλάτωνι ἀπαντῶσα ἐπιγραφὴ περὶ τῶν δητῶν δητῶν ἀναφέρεται εἰς τὴν πρώτην μέρος τοῦ ποιήματος, ἡ δὲ παρὰ Πλουτάρχῳ (Ἐρωτ. 13. 11) κωμῳδούσα τὸ δεύτερον μέρος. Τούτου τοῦ ποιήματος ἀποσπάσματα μάνην σώζονται μέχρις ἡμῶν (²), ἐν οἷς μετὰ απροοίμιον ἀπαράμιλλιν κατὰ τὴν ποιητικὴν ἔξαρσιν, τὴν χάριν, τὴν σεμνύτηταν καὶ τὴν μεγαλυπρέπειαν δικτίθησιν ὁ φιλόσοφος ποιητὴς δύο περὶ κύριου θεωρίας αύ-

(¹) Μετὰ τὰ Φυσ. I, 5. 986 6, 25.

(²) Ἐξεδόθησαν καὶ ὑρμηνεύθησαν ὑπὸ τοῦ Theod. Watke, Parmen. vel doctrina, Berlin 1864. ὑπὸ τοῦ A. Stein (Symb. Philos. Bonnens.) καὶ ὑπὸ τοῦ Mullack αὐτ. vol. I. σελ. 109.

τοῦ, τὴν λογικὴν καὶ ἀληθῆ καὶ τὴν κατὰ τὰς κοινὰς δοξασίας : «Τὰ πρὸς ἄληθειαν» καὶ «Τὰ πρὸς δόξαν».

Τὰ πρὸς αληθειαν.

Φιλοσοφικὴ ἀρχὴ. (Ο) Παρμενίδης δέξυτερον τοῦ Ξενοφάνους καὶ ἀκριβέστερον ἀντιληφθάνεται τῆς θεολογίας τῶν Ἑλεατῶν ἀρχῆς, ὅτι ἐν τῷ πᾶν, διὰ πάντας τὰ ὅντα εἰσὶν ἔν, καὶ θεολογία τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ὕντος.

Παραχτηρεῖ δῆλος δὴ ὅτι ἐκ πάντων τῶν γνωρισμάτων τῶν ὕντων ἐν μόνον δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρωμεν, τὸ εἶναι αὐτῶν· διότι τοῦ εἶναι τοῦ πρόγραμμας αἰραμένου, αἴρεται καὶ αὐτὸς τὸ πρόγραμμα. "Ωστε τὸ οὐσιωδέστατον καὶ ἀναγκαιότατον γνώρισμα πάντος πρόγραμμάς ἐστι τὸ εἶναι. 'Αλλὰ τὸ γνώρισμα τοῦτο ἐστι κοινὸν πᾶσι τοῖς οὖσιν, ἔστιν δέρχη τὸ αὐτὸν πάρα πᾶσι καὶ συνεχὲς ὑπ' οὐδενὸς διακοπήμενον· διότι μόνον τὸ μὴ ὄν, δὲν ὑπάρχε, οὐδὲ διέκοπτε τὸ εἶναι, πάντα δὲ τὰ ὕντα, τὰ πληροῦντα πάντας τὸν χῶρον, ὡς ὅντα ἔχουσι τὸ κοινὸν γνώρισμα, τὸ εἶναι αὐτῶν, τὴν ὑπαρξίαν αὐτῶν, ἀλλως δὲν δύνανται νὰ γοηθῶσιν ὡς ὕντα καὶ ὑπάρχοντα. 'Αλλὰ τὸ μὴ ὄν, ὡς καὶ τὸ ὄνομα δῆλος, δὲν ὑπάρχει. Παντοχοῦ δέρα ἔκτείνεται τὸ εἶναι ὡς ἐν συνεχείς. "Ἐν δρα τὸ ὄν.

'Ο μὲν Ξενοφάνης σὺν τῇ ἐνότητι τῆς κοσμοποιοῦ δυνάμεως ἢ τῆς θεότητος ἴσχυρίσατο καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ δὲν ἥρνθη διὰ τοῦτο καὶ τὴν πολλότητα καὶ μεταβολὴν τῶν καθ' ἔκαστα ὕντων. (Ο) δέ Παρμενίδης δεικνύει ὅτι τὸ πᾶν καθ' ἔκυτὸ μόνον ὡς ἐν δύναται νὰ γοηθῇ, διότι πᾶν τὸ ὄν ἐστι κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τοῦτο· διὰ τοῦτο πλὴν τοῦ ἐνὸς τούτου οὐδὲν ἀλλού ὀέλει νὰ ὄμολογήσῃ ὡς ἀληθὲς ὁ Παρμενίδης. Παρὰ τὸ ἐν οὐδὲν ἀλλού ὑπάρχει, τὸ πάρα τὸ ὄν ἐστι μὴ ὄν. Μόνον τὸ ὄν ἐστι τὸ δὲ μὴ ὄν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ νὰ λεχθῇ ἢ νὰ γοηθῇ δύναται. "Εστι δὲ μεγίστη πώρωσις, δλως ἀκατάληπτος πλάνη τὸ ὑπολαμβάνειν τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι ταύτη πάρα πᾶσαν τὴν πανθομολογουμένην διαφορὰν αὐτῶν. Εὖθὺς δ' ὡς γοήτη τις τοῦτο, ἐπονται εἰταρεῖον τῶν τὰ περικιτέρω γνωρίσματα ὡς ἀπλοὶ πορίσματα.

Ε.Γ.Δ. 2006
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

τὸ ὃν ἔστιν 1) ἀγένητον καὶ ἀνάλεθρον, 2) οὐλον μονογενές τε, 3) ἀτρεμές, 4) οὐκ ἀτελεύτητον, 5) τωντὸν δ' οὐτὶ νοεῖν τε καὶ οἴνεκέν
ἔστι νόημα.

1. Τὸ εἶναι δὲν δύναται νὰ δρᾶται η νὰ πούσηται ὃν, οὔτε
ἥτο ποτε, οὔτε ἔσται, ἀλλ' ἔστιν ἐν πλήρει καὶ ἀμερίστῳ παρουσίᾳ
(στ. 59.).

Αγένητον ἔδυ καὶ ἀνάλεθρόν ἔστιν
οὐλον μονογενές τε καὶ ἀτρεμές; ήδ' ἀτέλεοτον.
Οὕποτ' ἦν οὐδὲν ἄσται, ἐπεὶ νῦν ἔστιν ὅμοιον πᾶν,
Ἐν ξυνεχέσ.

Ἔτοι ἀμέριστον ἐν χρονικῇ σημειοῖ. Τὸ εἶναι ἔστιν ἀμέριστον,
ἀδιαίρετον, οὐδὲν ἐπομένως μέρος τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ δύναται νὰ
κεῖται ἐν τῷ μέλλοντι η ἐν τῷ παρελθόντι.

Δὲν ἥτο λοιπόν, καὶ πῶς δὲ οὐκ ἐγίνετο;

. . . τίνα γὰρ γέννητη διζήσαι αὐτοῦ;
πῇ πόθεν αὐξηθὲν;

'Ἐκ τοῦ μὴ ὄντος; ἀλλὰ τὸ μὴ ὃν οὐκ ἔστι καὶ οὐδὲν δύναται
νὰ γεννήσῃ. 'Αλλὰ μὴ ἐγεννήθη τὸ εἶναι ἐκ τοῦ ὄντος; 'Αλλὰ τὸ
ὅν οὐδὲν δὲλλο ἐδύνατο νὰ γεννήσῃ η ἔχει τὸ μόνον. Τὸ αὐτὸν λογίζει
καὶ περὶ τῆς φύσεως. Καθόλου δὲ διτις ἐγένετο η μέλλει νὰ γένηται,
τοῦτο οὐκ ἔστι, περὶ τοῦ ὄντος δημος δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ διτις
οὐκ ἔστι (στ. 63 κ. ἀφ.).

2. Τὸ ὃν ἔστι προσέτει ἀδιαίρετον, διέτι οὐδὲν δύναγει τι αὐτοῦ διάφορον, δι' οὐ οὐκ ἐδύναντο νὰ χωρισθῶσι τὰ μέρη αὐτοῦ καὶ
νὰ διασπασθῇ ἐπομένως η συνέχεις αὐτοῦ, περὶ οἱ γῆρας πληροῦται
ὑπ' αὐτοῦ καὶ μόνου, αἴνι τε πάντα διτι καὶ βαρηκαν αὐτὸς οὐ διανιψ
οὐκ ἔχον χώραν, οὐ η κινεῖται, λέγει ἡ Πλάτων (¹) περὶ τῆς ἀρχῆς
τοῦ Παρμενίδου, καὶ δὲ Σωκράτης (Πυτ. Σ. 1) αἰτεὶ παρὰ τὸ οὐ οὐκ
ὅν, τὸ οὐκ ὃν οὐδέν, οὐ δρα τὸ οὐκ. Λύτρος δὲ η Παρμενίδης περι-
γράφει ὡδε-

Οὐδὲ διαισθεῖτον ἔστιν, ἐπεὶ πᾶν ἔστιν ὅμοιον,
οὐδὲ τι πῃ μᾶλλον, τι δεν εἶναι μητερέχειθαι,
οὐδέ τι χειρότερον πᾶν δὲ πλειόν τοις λίγια.
τῷ ξυνεχέσ πᾶν ἔστιν, οὐ γὰρ δύνεται πελάση. (εγ. 78 - 81)

3. Τὸ ὅν ἔστιν ἀκίνητον, τὸ αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ μένον καὶ
ἔσειται καὶ δύοιον ἔσειται ἔστιν.

4. Ἐπειδὴ δ' ἀδύνατόν ἔστι νὰ ὑπάρχῃ τὸ ὅν ἀτελές καὶ ἐλ-
λιπές, ἀνάγκη νὰ ἡ περασμένον·

....οὐκ ἀτελεύτητον τὸ ἐδν θέμις εἶναι·

ἔστι γάρ οὐκ ἀπιδενές, ἐδν δέ καὶ παντὸς ἔδειτο (στ. 88—89).

5. Καὶ τὸ νοεῖν δὲ οὐδόλως διάφορον τοῦ ὄντος ἔστι· διότι πλὴν
τοῦ ὄντος οὐδὲν ἄλλο ὑπάρχει· πᾶσα νόησίς ἔστι νόησίς τοῦ ὄντος.

Τῶντὸν δ' ἔστιν νοεῖν τε καὶ οὐνεκέν ἔστι νόημα·
οὐ γάρ ἀνευ τοῦ ἔόντος, ἐν ᾧ περασμένον ἔστιν,
εὑρήσεις τὸ νοεῖν· οὐδὲν γάρ οὐδὲν ἔσται
ἄλλο πάρεξ τοῦ ἔόντος (στ. 94—97).

Καὶ συντόμως εἰπεῖν τὸ ὅν κατὰ τὸν Ηρμενίδην ἔστι πᾶν τὸ
ὑπάρχον, νοούμενον ὡς ἐν ὅλον μήτε γενόμενον μήτε φθειρόμενον
μήτε μεταβάλλον τόπον η σχῆμα, ἀλλ' ὅλως ἐν ἀδιαίρετον, δύοει-
δές, κατὰ πάσαν διεύθυνσιν (πάντασε) ἐν ισορροπίᾳ οὐρανούμενον, ἐν
πᾶσι τοῖς σημείοις αὐτοῦ (πανταχοῦ) ἐξ ἴσου τέλειον, διὰ
τοῦτο παραβάλλει ὁ φιλόσοφος πρὸς εὔκυκλον σφαῖραν.

πάντοθεν εὐκύκλου σφαῖρης ἐναλλήκοντος δύκρω·

μεσοσύνης λοοπαλῆς πάντη (στ. 103—104).

"Ἐννοια τοῦ ὄντος. Πῶς δ' ἐνδει τὸ ὅν ὁ Ηρμενίδης;
Ἄρα γε ὡς τι ὑπὲρ τὴν αἰσθησιν ὅν η ὡς τι ἐν χώρῳ εύρισκόμενον;
Ἡ παρομοίωσις τοῦ ὄντος πρὸς σφαῖραν, οἱ διορισμοὶ αὐτοῦ ὡς πε-
περασμένου, ἀδιαιρέτου, δύοιογενοῦς συφῶς δεικνύουσιν δτι τὸ ὅν
αὐτοῦ ἐφκυτάζετο ὁ Ηρμενίδης ὡς ἐν χώρῳ ἐκτατὸν καὶ δτι τὴν
ἔννοιαν ὄντος ἀχώρου δὲν συνέλαβε παντάπασιν. "Λν δ' εἶχεν ἐν νῷ
τοιοῦτον ἀχώρον καὶ ὑπὲρ τὴν αἰσθησιν ὅν, οὐ μόνον οὐδὲ ἀπέφευγεν,
ἀλλὰ καὶ διαρρήδην οὐδὲν πέκρουε καὶ οὐδὲ ἀνήρει ὡς ἀτόπους τοὺς
τοπικοὺς διορισμούς, αὐτὸς δ' ὅμως πᾶν τούγαντίον πράττει περι-
γράφων τὸ ὅν ὡς συνεχῆς καὶ δύοιογενὲς ἐκ τοῦ κέντρου αὐτοῦ πρὸς
πάντας αὐτοῦ τὰ μέρη πάντη δύοιος ἐκτεινόμενον καὶ ἐν τοῖς δρίσις

(¹) Ηλ. Θεοτ. 180 Ε.

αύτοῦ πάντοτε ἔνα καὶ τὸν αὐτὸν τύπον κατέχουν χωρὶς νὰ διακοπῇ που ὑπὸ τοῦ μὴ ὄντος ή νὰ περιέχῃ ἐν τοι πλέοντα σύσταν ή ἐν ἀλλῷ τινί.

Τὴν ἀντίληψιν ταύτην ἐπικυρῶτες προσέτι καὶ ὁ τρόπος τοῦ Ζήνωνος καὶ Μελίσσου, οἵτινες ἀπονέμουσιν εἰς τὴν ὅν μέγεθος, ὡς καὶ οἱ Ἀταρικοί, οἵτινες τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Παρμενίδου ἀκολουθοῦντες τὸ μὲν ὅν ταυτίζουσι τῷ σώματι, τὸ δὲ μὴ ὅν τῷ κενῷ. Τὸ ὅν τοῦ Παρμενίδου δὲν φάνεται ἀρχαριφυσικὴ ἔννοια πάσης αἰσθητῆς φύσεως ἀπογλλαγμένη, ἀλλ' ἔννοια, ἢτις ἀνεπτύχη ἐκ τῆς θεοφύσεως, τὰ δὲ ἔχνη τῆς καταγωγῆς αὐτῆς ταύτης φέρει ἔτι περὶ. Τὸ δὲν εστιν ακτὸν τὸν Παρμενίδην τὸ πλέον, τὸ πλήρες, ἢτοι τὸ γόρδον πληροῦν. Η διάκρισις τοῦ σωματικοῦ καὶ ἀσωματικοῦ ἐστὶν κατὰ ζένη καὶ ἀσυμβίβαστος πρὸς τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ, διότι η ἔννοια τοῦ εἶναι καὶ τοῦ νοεῖν, ἣν δὲ Παρμενίδης λίγην ἀκολούθως τῇ περὶ ἔνδες ὄντος διδασκαλίᾳ αὐτοῦ ισχυρίζεται, τότε μόνον ἐστὶ δύναται, ἢτεν ὑποτεθῆ ὅτι οὕτω ἐγένετο η διάκρισις ἐκείνη. Καὶ οἱ Παρμενίδης ἀρχαριφυσιτεύεται οὐχὶ περὶ οὐσίας διαχρόου τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, ἀλλὰ περὶ τῆς οὐσίας τῶν αἰσθητῶν, διότι κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ αὐτὸς ὑπέλαθεν ὅτι ὄντα εἰσὶ τὰ αἰσθητὰ καὶ ὅτι περὶ τὴν τῶν αἰσθητῶν οὐδέν ἀλλο ὑπάρχει. "(...) τὸν δὲ λέγει ὅτι μόνον τὸ οὐ μπάρχει, νοεῖ δὲ τὴν ἀληθείαν τῶν ὄντων μαντιστῶν, έχει ποιήσωμεν λογικὴν ἀφρίσειν τοῦ δικιρετοῦ καὶ μετεκβλητοῦ τῶν αἰσθητῶν φυινομένων καὶ λόγωμεν οὕτω τὴν ὑποκεψένην αὐτοὺς ἀπλῆν, ἀδιαίρετον καὶ ἀνεκλλοίωτον οὐσίαν ὡς τὸ μόνον ἀληθές. 'Αλλ' αὕτη ἥδη η ἀφρίσεις ἐστιν ἀρκούντως ισχυρά.

Διάκρισις λόγου καὶ αἰσθητῶν. Βεπειδὴ δὲ μόνος δ λόγος ὁδηγεῖ ἡμᾶς πρὸς τὴν δι' ἀφριρέσσως εὑρεσιν τοῦ ἔνδες ἀδιαίρετου καὶ ἀνεκλλοίωτου ὄντος, οἱ δὲ αἰσθήσεις τούςκαντίν διδάσκουσιν ἡμᾶς πλήθιος ὄντων καὶ γένεσιν καὶ φύσην καὶ ἀλλοίωσιν αὐτῶν, διὸ τοῦτο δὲ Παρμενίδης δικβάλλει τὰς αἰσθήσεις ὡς αἰσίαν τοῦ φεύδοντος καὶ τῆς ἀπόστητης, τὸν δὲ λόγον θεωρεῖ μόνον ὡς τὸ κριτήριον τῆς ἀληθείας. Συμβουλεύει λοιπόν, ἵνα μηδεμίκου πίστιν παρέχωμεν εἰς τὰς ἀπατηλὰς αἰσθήσεις, ἐμπιστευόμεθα δὲ εἰς μόνον τὸν λόγον. Οὕτω δὲ δὲ Παρμενίδης μετὰ τοῦ Πρεσβυτερίου περέχει ἀφορμὴν εἰς τὴν διάκρισιν ταύτην τοῦ λόγου καὶ τῶν αἰσθήσεων,

ἥτις κατόπιν πρός τε τὴν θεωρίαν τῆς γνώσεως καὶ πρὸς τὴν μετα-
φυσικὴν ὑψίστης ὀφελείας ἐγένετο πρόξενος.

Ἐν δὲ ὁ Παρμενίδης ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ ποιήματος αὐ-
τοῦ οὕτως ἀποτύμωσε παρέστησε τὴν ἀντίθεσιν τοῦ ὄντος πρὸς τὰ
φαινόμενα, τοῦ νοῦ πρὸς τὰς αἰσθήσεις, ὅμως ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει
αὐτοῦ ἀναλογισθάνει νὰ δεῖξῃ πῶς θὰ ἡρμηνεύετο ὁ κόσμος κατὰ τὸν
τρόπον τοῦ σχεπτεσθαι τῶν πολλῶν.

Τὰ πρὸς δοξαν.

Ἐμμηνεία τοῦ κόσμου κατὰ τὴν κοινὴν δο-
ξαν. Η μὲν ὁριὴ δύξαν διεξάζει ὅτι πράγματι μόνον ἐν τῷ ὄντι ὑπάρχει,
ἡ δὲ κοινὴ δύξαν πρεπείνει, λέγει, ὅτι πλὴν τοῦ ὄντος ὑπάρχει καὶ
τὸ μὴ ὄν καὶ ὑπόλογο. Βάνει ἐπομένως τὰ ὄντα ὡς συγκείμενα ἐξ ἀντι-
θέτων στοιχείων, τοῦ ὄντος καὶ τοῦ μὴ ὄντος· τούτου δ' ἔνεκα φί-
νεται εἰς τὴν κοινὴν δύξαν τὸ ἐν ὧς πολλά, τὸ ἀμετάβλητον ὡς γι-
γνύμενον καὶ φύετοντα. Ήδεν λοιπὸν ἀποδεξώμεθα τὴν θεωρίαν
τῆς κοινῆς δύξαν, ὑφείλομεν νὰ δεχόμεθα ὡς ὑπάρχοντα δύο στοι-
χεῖα, ὃν τὰ μὲν ἀνταποκρίνεται πρός τὸ ὄν, τὰ δὲ πρός τὸ μὴ ὄν.
Καὶ ἐκεῖνο μὲν ὀνομάζει ὁ Παρμενίδης φῶς ή πῦρ, τοῦτο δὲ νόκτα.
Ἐκεῖνο περιγράφει ὡς ἀραιόν, τοῦτο δ' ὡς πυκνόν καὶ βαρύ. Οἱ μετ'
αὐτὸν ὄντος δύξαντι τοῦτα θερμὸν καὶ ψυχρὸν ή πῦρ καὶ γῆν. Φαίνεται
δ' ὅτι τὰ τελευταῖς ὄντος καὶ μετεχειρίζετο καὶ ὁ Παρμενίδης, τὰ δὲ
ἀφρηγμένα θερμὸν καὶ ψυχρὸν ὥρισθησαν ἀντ' ἐκείνων τῶν συγκε-
κριμένων ὑπὲ τοῦ Ἀριστοτέλους. Τὸ φῶς ἐστιν ἀρα τὸ δύ, ή γὺξ τὸ
μὴ δύ. Καὶ τῷ μὲν φωτὶ ἀπένεμε κινητικὴν φύσιν, τῇ δὲ νυκτὶ τού-
ναντίον, ἥτοι τὸ θερμὸν ὑπελάμβανεν ὡς τὴν ἐνεργοῦσαν ἀρχήν, τὸ ψυ-
χρὸν δὲ ὡς τὴν πάσχουσαν ἀρχήν, ἐν δὲ τῷ μέσῳ τούτων ἰδρυε τὴν
θεὸν ή, ὡς αὐτὸς λέγει, τὴν θεόμονα, ἥτις πάντας κυβερνᾷ. Τὴν μᾶξιν
τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους ή τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ παρίστησι συμ-
βολικῶς ὡς ἔνωσιν ἀρρενος καὶ θῆλεος, ὡς πρῶτον δ' αὐτῆς γέννημα
τίθησι τὸν ἔρωτα, εἶτα δὲ καὶ ἀλλα συμβολικὰ ὄντα ὡς θεούς.
Ποτὸν δ' ὑπῆρξε τὸ ἔργον τούτων κατὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου
δὲν παρεδόθη ἡμῖν.

Νοῦ δ' εἴρεν ὁ Παρμενίδης τὴν θεωρίαν ταῦτα τῶν διο περιχείων; Μὴ παρέλθεντεν κατὰ τὸν περὶ ψευδοποίησιν τονίζειν; Οὐδὲν μέρος τούτης ἡμῖν γνωστόν. Εἰπεῖτο δὲ κατὰ τούτην τὴν θεωρίαν διάφορον τὸν αὐτόν τον οὐτισμόν. Ή Βάσις ἡρκεῖ τὴν εἰδήσεων τοῦ Παρμενίδου εἶται τὸ γεγονός, ὅτι ἡ οὐκτίτης αἰσθητή τοντίθεται καὶ ἡ ἐπικρατοῦσα δύξις ἐμβλέπει πανταχοῦ τὴν ἀντίθεσιν ὑλικῶν προσεγγίσεων καὶ δύναμις μεων.⁽¹⁾ Γρούπος τῆς ἐξηγήσεως την γεγονότην τούτην, ήτοι ἡ αναγνώριση τῶν αντιθέσεων εἰς τὴν θεωρίαν διάφορη, ἀντίθετη τῷ ὄντι καὶ τοῦ μὴ ὄντος, τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκότου, καὶ ἡ περιεπικρατοῦσα δύναμις παντοποιῶν θεῶν ἔστιν ἴδιαν κατὰ τὸν ἄρχοντα. Ήρις τοσοῦ, πολὺς πονηρός τοντίθεται αὐτῷ αἱ κοσμογονικὲς πονήσεις (Περίδης, Λαοκοίκης, Ιβυκός), αἱ ἀρχαῖαι τῶν Ἰώνων θεωρίαι περὶ τῆς γενέσεως τῶν κόσμων καὶ ἡ Πυθαγόρειος διδασκαλία περὶ τῶν ἀντιθέσεων.

Ἄστρον οὐρανοῦ. Άι φυσικὴ δύξις κατὰ τούτην περιεπιθυμούσαν ἡμῖν πολὺ ἐλλιπεῖς. Εἴναι τῇ περιγραφῇ τοῦ παντὸς ἀκολουθεῖ τοὺς Πυθαγορείοις, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐν περιπολῇ. Τοῦ πάντας φυτάζεται ἡ Παρμενίδης ὡς συγκείμενον ἐκ πολλῶν ἐπαλλήλων προιόντων ἢ περικνῶν. Τούτων ἡ ἐξωτάτη καὶ ἐπωτάτη πονίττεται ἐξ ἀρκυτῶν αὐτῶν πονηρῶν στοιχείου καὶ ἀποτελοῦσι τὸ στερεὸν τείχος τῶν κόσμων. Ήεὶ τὴν ἐσωτάτην καὶ ὑπὸ τὴν ἐξωτάτην προτίρου καὶ στεφάνην καλύπτει στεφάναι καὶ σφραγῖς καθοροῦ πυρός, ἐν τῷ μετεξεῖ δὲ τούτων ὑπάρχουσαι μικταὶ ἐκ φωτὸς καὶ πόντων. Ή δέ οὐκ' εἰπεῖν πυρώδης στεφάνη τὸ περιστοιχίον πῦρ τῶν Πυθαγορείων, Ή δέ οὐκ' εἰπεῖν πατῶν στερεὸν στεφάνη ἐστὶ βεβλίως ἢ γάρ, ἵνα ἡ Παρμενίδης προκριθεῖ ἀπέφρινε καὶ ἡρεμοῦσαν, τὴν δὲ περικοπήσαντα κατὰ τὸν πυρώδη στεφάνην νοητέον τὸν ἀέρον. Ήπειρας ἐν ἀντιθέσει πέρι τὴν γῆν ὡς τὸ ἀρσαῖον καὶ φωτεινὸν ἐδύνατο νῆσον παραπομπῆς. Μετρεῖς δὲ τῶν δύο τούτων ὄρων ὑπάρχει ἡ αὔρανός ἢ τὸ πυρώδες. Ήδη τῷ μέσῳ τοῦ ποντὸς τίθησιν ἰδρυμένην τὴν τὸν κόσμον διεγιθεμένην Δακίμονα, οἵτις ἐστὶν ἡ γενέτειρα τῶν θεῶν καὶ πάντων τῶν ὄντων. Φυγεῖδην δέ ἔτι ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ κεντρικὸν πῦρ τῶν Πυθαγορείων, τὴν μητέρα τῶν θεῶν.

Ή δέ νοι ρωπολογία τοῦ Παρμενίδου παραδέδηται ἡμῖν ἐπίσημης πενιγρά. Τὴν πρώτην τῶν ὀνθρώπων γένεσιν φάνεται ὅτι παρε-

δέχετο ὁ Πλατωνίδης προελθοῦσαν ἐκ τῆς θάνατος διὸ τῆς τοῦ ήλίου θερμότητος. Ήτταὶ τὸ πυροῦδεξίν πελάμβανεν ὡς τὸ εὐγενέστερον, παρεδέγετο ὅμως ὅτι κίνησικής εἰσι θερμοτέρας φύσεως ἢ οἱ σύνδρεις καὶ ἐντεῦθεν ἡρμήνευε τὴν πλήθωραν τοῦ αἴματος τῶν γυναικῶν καὶ τὴν τῶν ακταινίων πρόσεσιν. Τούτου δ' ἔνεκκα παρεδέχετο ὅτι οἱ ψὲν σύνδεσιν ταῖς διρκτικαῖς χώραις, καὶ δὲ γυναικής ἐν μεσημέριναῖς συνεστησκεν. Τὰ δόρενα προέρχονται ἐκ τῶν δεξιῶν, τὰ θηλεῖα ἐκ τῶν αριστερῶν τοῦ ἀνδρός καὶ τῆς γυναικός γεννητικῶν μοσχῶν, τὰ δὲ ἐκ δεξιῶν τῷ πατρί, τὰ δὲ ἀριστερῶν τῇ μητρὶ διμοιάζονταν προέκυψεν ἐκ παρονοήσεως. Ορθότερον φάνεται ὅτι ἡ τῶν γυναικῶν ἀγωνίζεται ὑπὲρ τῆς νίκης, καὶ ἐὰν μὲν νικήσῃ ἡ τοῦ πατρός, τὸ τεχθησάμενον οὐκ ὄμοιόζῃ τῷ πατρί, ἐὰν δὲ ἡ τῆς μητρός, τῇ μητρί. Η κακὴ τοῦ σώματος ακταινευτὴ προέρχεται ἐκ τῆς διφρονικῆς ἐνόσεως τῆς γυνῆς τοῦ ἀνδρός καὶ τῆς γυναικός, ἐκ δὲ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ αὐτῶν προέρχονται τὰ κακόσχημα τώματος καὶ τὰ ἐκτρώματα.

Ἡ περὶ γυναικεώς θεωρία. Πολλῷ τούτων σπουδαιότερον ἔστιν ὅτι ὁ Πλατωνίδης τὰ τοῦ ψυχικοῦ βίου φαινόμενα, ἥτοι τὴν αἰσθησιν καὶ τὴν νόησιν, παρῆγεν ἐκ τῆς ἐν τῷ σώματι μίξεως τῶν στοιχείων. Παρεδέχετο δῆλον δὴ ὅτι ἐκκαστον τῶν δύο στοιχείων, τῶν ἀποτελούντων τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, αἰσθάνεται τὸ ἐσυτῷ συγγενές, καὶ ὅτι τούτου ἔνεκκα καὶ ἕσσον ἐν τῷ σώματι τοῦ ἀνθρώπου πλεονάζει τὸ θερμόν ἢ τὸ ψυχρὸν στοιχεῖον, κατὰ τοσοῦτον διαφέρουσι τὰ ποιὸν καὶ αἰσθήσεις καὶ αἱ ἔννοιαι αὐτοῦ, διατηρεῖται ἢ ἀπόλληνται καὶ ἡ μητρί. Η αἰτία λοιπὸν τῆς ζωῆς καὶ τῆς λογικότητος τοῦ ἀνθρώπου καίτη τὰ τὸν Πλατωνίδην ἐν τῷ θερμῷ, ἀλλὰ καὶ ἐπου τὸ θερμὸν ὅλως λείπει, ὡς ἐν τῷ νεκρῷ σώματι, ὑπάρχει ἔτι αἰσθησις, ἀλλ' ἡ αἰσθησις αὕτη δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸ φῦλον καὶ τὸ θερμόν, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ ψυχρὸν καὶ σκοτεινόν. Καὶ ἐντεῦθεν ἔτι γίνεται δῆλον ὅτι ὁ Πλατωνίδης δὲν ποιεῖται διάκρισιν νοῦ καὶ σώματος καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς δὲν δισκοίνει τὴν αἰσθησιν τῆς φρονήσεως κατὰ τὸν εἰδικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα, εἰ καὶ ἀναγνωρίζει τὴν μεγάλην ὑπεροχὴν τοῦ λόγου ὑπὲρ τὴν αἰσθησιν.

"Οτι παρεδέχετο τὴν μετεμψύχωσιν ἢ τὴν προύπαρξιν τῆς ψυ-

χῆς ἔστιν ἀπίθανον, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰππολύτου λεγόμενον, δτὶ ὁ Παρμενίδης ἔλεγεν δτὶ ὁ κόσμος φείρεται, προπλήνεν ἐκ παραγόντσεως.

Ἡ δέξια τῆς φυσικῆς ἐκθέτεις ὑποθετική.
Πᾶσα αὕτη ἡ φυσικὴ τοῦ Παρμενίδου ἔκθετις ἔχει ὑποθετικὴν μόνον ἀξίαν. Αὐτὸς δοξάζει δτὶ ἐστὶ τὸ ὅν καὶ σφιλαρτον καὶ ἀδιαρετον καὶ ἀχίνητον, δτὶ δὲν δύναται ἐπομένως νὰ ὑπάρχῃ γένεσις καὶ φθορά, κίνησις καὶ μεταβολή. Πρὸς ταῦτα παρέβαλε τὴν κοινὴν δόξαν τὴν φευδῇ, ἵνα ὁ ἀνογινώσκων ἔχων ἕμερον τέρας πρὸς ὑφθαλμῶν ἔχλεξῃ τὴν ἀληθῆ. Ἀλλὰ τὴν φευδῇ δὲν εἶδεν ποτὲ νὰ τὴν ἀλλων ἔκπρογένεστέρων διετυπώῃ, ἀλλ' ὡς ἐπρεπεν κάτιν, κατὰ τὴν ἴδιαν ἔκποτον γνώμην νὰ ἔκφρασθῇ. Ήδητε νὰ δεῖη πῶς οὐκ ἡρμηνεύεται τῶν φυινομένων ὁ κόσμος, ὃν ἔθεωριμεν κάτιν νὰ ἀλγῇ. Ἀφ' οὗ δὲ σαφῶς ἐντεῦθεν προκύπτει δτὶ μίνην διὰ τὰ πρωτοποθέστως δέος στοιχείων δύναται νὰ ἔξιγηθῇ, ὃν τὴν ἔτερην μίνην ἀντιτίθεται πρὸς τὸ ὅν, τὸ ἔτερον ὄμιλος πρὸς τὸ μὴ ὅν, καὶ δτὶ ἐπομένως ἐν πλειν τὴν κοινὴ δόξα προϋποτίθησι τὴν ὑπερέξιν την μὴ ὄντας, καθίσπεται οὕτως ἔτι σαφέστερον πόσην ὀλίγας ἀξιόστεις δύναται νὰ ἔχῃ τὴν ἔξιγησις αὕτη ἐπ' ἀληθείᾳ.

Τὸ ἔργον τῶν διαδικτων τοῦ Παρμενίδου. Ὁ Παρμενίδης ἀνέπτυξε τὴν Ἐλεκτικὴν θεωρίαν εἰς παρελθόν, οὐ περιτέρω δὲν ἐδύνατο νὰ ἀχθῇ εἰς τοὺς διαδύγοντας κάτιν οὐδὲν δροῦντείπετο ἢ νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν θεωρίαν ταῦτα κατὰ τῶν συνήθων δοξασιῶν καὶ νὰ ἐμπεδώσωσιν κάτιν ἐν τοῖς εκκενοῦ ἐπικεκριμένοις. Επειδή τοις μᾶλλον, "Οσφ δ' ἀκριβέστερον ἐμελέτων τὴν σχέσιν τῶν δύο τούτων θεωριῶν, τοσούτῳ μᾶλλον ἐπείθουσι περὶ την ὀπωριδιβάστου αὐτῶν καὶ τῆς ἀνικανότητος τῆς Ἐλεκτικῆς θεωρίας πρὸς ἐρμηνείσιν τῶν φυινομένων. "Οπου δ' ἐγένετο ἀπόπειρα συμβιβασμοῦ πρὸς τὴν κοινὴν δόξαν, ἔχει τὴν καθαρύτης τῶν διαφοριῶν περὶ τοῦ ὄντος διεφείρετο. Τοῦτο κατέστησκεν καταρχῆς ὁ Ζήνων καὶ ὁ Μέλισσος. Έν τοῖς λοιποῖς εἰσιν οὕτωι σύρφωνι πρὸς ὀλὴνήλως τα καὶ πρὸς τὸν Παρμενίδην, διαφέρουσι δ' ἀλλήλων κατὰ τηντο μίνην, δτὶ ὁ μὲν Ζήνων ἔστι κατὰ τὴν διαλεκτικὴν πολλῷ ὑπέρτερος την πυρικήτοις αὐτοῦ Μελίσσου, ἔχεται τῶν διηγμάτων την διδασκάλων αὐστηρό-

τατα καὶ διεξάγει αὐτὴν ἐν ἀποτύρῳ πρὸς τὴν κοινὴν δόξαν ἀντιθέσει, ὁ δὲ Μέλισσος ἦτον τοῦ Ζήνωνος δέκας τὴν διάνοιαν ἔκκλινει ὄλιγον τοῦ Παρμενίδου.

§ 22.

Ζήνων ὁ Ἐλεάτης

Ζήνωνς γέννησις καὶ δρᾶσις.—Φιλοπατρία.—Συγγραφή.—Διαλεκτικὴ ἀναίρεσις τῶν πολλῶν καὶ τῆς κινήσεως.

(1) Ζήνων ἦτο υἱὸς τοῦ Τελευταγόρου κατὰ τὴν τοῦ Ηλάτωνος μαρτυρίου· ἡ γέννησις τοῦ Ζήνωνος πίπτει μεταξὺ τοῦ 495—490 π. Χ. Ἀλλὰ φαίνεται πιθανότερον ὅτι ὁ Ζήνων ἐγεννήθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πέμπτου π.Χ. αἰῶνος καὶ ὅτι ἵκανόν χρόνον πρὸ τῶν μεσών τοῦ πέμπτου αἰῶνος ἀνεφάνη ὡς διδάσκαλος καὶ συγγραφεύς. Ἡτο δὲ μαθητὴς τοῦ Παρμενίδου λίαν ἀγαπητός καὶ θεωρούμενος ἀμφότεροι ὡς διακοσμητοὶ τῆς πολιτείας τῶν Ἐλεατῶν. Διογένης ὁ Λαέρτιος ἐπαινεῖ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα μεγάλην τοῦ Ζήνωνος ἀγάπην, δι' ἣν οὐδέποτε κατέλιπεν αὐτὴν, καὶ ὅτι δὲν ἔζησεν ἐν Ἀθήναις οὐδὲ ἀπεδήμησε τὸ παράπον πρὸς οὐτάς. Ἡ μαρτυρία αὗτη δὲν φαίνεται ὅλως ἀληθής· διότι ἐν Ἀλκιβιάδῃ τῷ πρώτῳ φέρεται ὅτι Ηυδόδωρος ὁ Ἰσολόγου καὶ Καλλίας ὁ Καλλιάδου ἐγένοντο σοφοί καὶ ἐλλύγιμοι ἀνδρες διὰ τὴν συνουσίαν Ζήνωνος τελέσας ἑκάτερος ἐκατὸν μνᾶς Ζήνωνι. Ἐκ τούτου οὐκ ἐδυγάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι καὶ ἐν Ἀθήναις ἐδίδαξεν ὁ Ζήνων. Ἀλλ᾽ εἰ καὶ μὴ δυνάτη μεθαγῆσαι στηριχθῶμεν ἐπὶ τούτου, ὅπως συμπεράνωμεν τὴν ἐν Ἀθήναις διαμονὴν τοῦ Ζήνωνος, ἔχομεν δικιάς καὶ διλλῆν μαρτυρίουν. Ὁ Ηλούταρχος μνημογεύει ὅτι ὁ Ηερικλῆς διήκουσε Ζήνωνος, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν δε τῶν λόγων αὐτοῦ· «Τοὺς δὲ τοῦ Περικλέους τὴν οεμνύτητα δοξοκοπίαν τε καὶ τῦφον ἀποκαλοῦντας δὲ Ζήνων παρεκάλει καὶ αὐτούς τε τοιοῦτον δοξοκοπεῖν, ὡς τῆς προσποιήσεως αὐτῆς πῶν καλῶν ὑποποιούσης τινὰ λεληθότως ζῆλον καὶ συνήθειαν (¹). Ὁ

(¹) Ηλούτ. Περ. Υ.